

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Tietojen luovutus koulutuksesta opiskeluhoitopalveluille

Heidi Saari, juristi, Opetushallitus
Opiskeluhoitopalvelujen verkoston webinaari 13.12.2023

Sisältö

1. Henkilötietojen luovuttaminen opiskeluhuoltopalveluille
2. Henkilötietojen luovuttamisen edellytykset
3. Tietojen luovutus koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, kuraattorille ja psykologille sekä viestintä opiskelijoille ja huoltajille opiskeluhuoltopalveluista

Opetushallituksen tukimateriaali ja 14.11.2023 järjestetyn webinaarin aineistot saatavilla täältä: [Tukimateriaali](#)

1. Henkilötietojen luovuttaminen opiskeluhuoltopalveluille

A decorative graphic consisting of thick, wavy lines in green and blue, curving across the bottom and right side of the slide.

Henkilötietojen luovuttamisesta yleisesti

- Koulutuksen järjestäjä kerää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa henkilötietoja koulutuksen järjestämistä varten. Tiedot muodostavat henkilörekisterin, jota kutsutaan yleensä opiskelijarekisteriksi.
- Kun koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijarekisterin tietoja opiskeluhuoltopalvelujen käyttöön, käyttötarkoitus muuttuu ja on kyseessä lain tunnistama tietojen luovutus.
- Koulutuksen järjestäjä vastaa rekisterinpitäjänä siitä, että se luovuttaa hallussaan olevia henkilötietoja lainmukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on ennen tietojen luovutusta tarkistettava, että edellytykset luovutukselle täyttyvät.

Henkilötietojen luovuttamisen prosessi

- Yleensä luovuttaminen käynnistyy sillä, että tietoja tarvitseva viranomainen laatii tietopyynnön ja toimittaa sen tietoja luovuttavalle viranomaiselle käsiteltäväksi.
- Seuraavaksi tietoja luovuttava viranomainen tarkistaa tietojen luovutuksen edellytykset ja tekee ratkaisun siitä, voidaanko tiedot luovuttaa. Tietoja luovuttava viranomainen tekee myös ratkaisun tietojen luovutustavasta (tekninen rajapinta / katseluyhteys / muu tapa).
- Jos edellytykset täyttyvät, tiedot on luovutettava. Jos edellytykset eivät täyty ja tietoja ei voida luovuttaa, luovuttamatta jättämisestä on tarjottava mahdollisuutta saada valituskelpoinen hallintopäätös (julkisuuslaki (621/1999) 14 §).

Opiskelijarekisterin tietojen luovuttaminen

- Tietojen luovuttamisen edellytyksenä on, että 1) tietoja pyytävällä taholla on tiedonsaantioikeus pyytämiinsä tietoihin, 2) yleisiä tietosuojaperiaatteita noudatetaan, 3) tiedonluovutusmenetelmä on lainmukainen.
- Koulutuksen järjestäjä voi hyödyntää valtakunnallisessa arkkitehtuurityössä laadittuja prosessikaavioita ja Opetushallituksen tukimateriaalia arvioidessaan erityisesti edellytyksiä 1 ja 2.
 - Arkkitehtuurityössä on tunnistettu keskeisimmät prosessit ja niihin liittyvät tiedonsaantioikeudet, mutta tämänhetkinen listaus ei ole tyhjentävä.
- Tietojen luovutusmenetelmiä koskeva arviointi on tehtävä paikallisesti, sillä Opetushallituksella ei ole toimivaltaa linjata tiedonhallintalain (906/2019) tulkinnasta.

Käytännön huomioita

- Silloin kun tietojen luovuttaminen on mahdollista teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden välityksellä, koulutuksen järjestäjän ja opiskeluhuoltopalveluiden välillä voi olla tarkoituksenmukaista laatia sopimus tietojen luovuttamisen käytänteistä tai sen täytäntöönpanoon liittyvistä asioista.
- Luovutettaessa tietoja rajapinnan tai katseluyhteyden välityksellä yksittäisten henkilöiden ei tarvitse tehdä erillisiä tietopyyntöjä, koska tiedot joko siirtyvät automaattisesti järjestelmien välillä tai niitä pääsee katselemaan suoraan järjestelmään.
- Jos rajapinta tai katseluyhteys eivät tule kyseeseen, tai jos tiedot halutaan luovuttaa muulla tavalla (esim. Excel-tiedosto tai printti), tiedot luovutetaan yksittäisen tietopyynnön perusteella.

Ratkaisuvalta

- Ratkaisuvalta määräytyy sen mukaan, kuin mitä asiasta on määrätty koulutuksen järjestäjän toimintaa koskevissa lakisääteisissä asiakirjoissa (esim. kunnan tai kaupungin hallintosääntö).
- Ratkaisut, mitä tietoja voidaan luovuttaa opiskeluhuoltopalveluille ja millä menetelmällä, kuuluvat sille, jonka tehtäviin koulutuksen järjestäjä on sen määritellyt.
- Koulutuksen järjestäjän toiminnassa ratkaisuvalta kuuluu tyypillisesti johtoon kuuluvalla henkilöllä.
- Rehtorin, opettajan ja muun henkilöstön tulee noudattaa omassa työssään koulutuksen järjestäjän hänelle antamia ohjeistuksia tietojen luovuttamisesta.

2. Henkilötietojen luovuttamisen edellytykset

A decorative graphic consisting of thick, wavy lines in green and blue, curving across the bottom and right side of the slide.

Henkilötietojen luovuttamisen edellytykset

- Silloin, kun opiskeluhuoltopalvelut tarvitsevat yleistä tietoa koulun toiminnasta tai ajankohtaisista asioista eikä annettaviin tietoihin sisälly henkilötietoja, koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa kyseiset tiedot ilman erillistä harkintaa.
- Silloin kun opiskeluhuoltopalveluista pyydetään opiskelijarekisterin tietoja, koulutuksen järjestäjän on tarkistettava henkilötietojen luovuttamisen edellytykset. Edellytyksistä säädetään lähtökohtaisesti julkisuuslain 16 § 3 mom. ja 26 §:ssä, joskin huomioitavaa liittyy myös muuhun lainsäädäntöön.
- Opetushallituksen [tukimateriaalissa](#) edellytykset on ryhmitelty seuraavasti: 1) tietoa pyytävällä taholla on oltava lakiin tai suostumukseen perustuva tiedonsaantioikeus, 2) yleisiä tietosuojaperiaatteita on noudatettava, ja 3) valitun tietojenluovutustavan on oltava lainmukainen.

1) Tiedonsaantioikeudet

- Koulutuksen järjestäjän on ennen tietojen luovuttamista tarkistettava, että opiskeluhuoltopalveluilla on lakiin tai suostumukseen perustuva oikeus saada pyytämänsä tiedot.
- Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tiedonsaantioikeudet määräytyvät useamman eri säännöksen perusteella. Soveltuviin säännöksiin vaikuttaa se, ovatko luovutettavat tiedot julkisia vaiko salassa pidettäviä tietoja.
- Luovuttamiseen sovelletaan yleislakina julkisuuslakia, mutta esimerkiksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten oikeudesta salassa pidettävien tietojen saantiin on säädetty erikseen oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa, kutakin koulutusmuotoa koskevassa laissa sekä kulloinkin soveltuvassa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä.

Esimerkki arvioinnista

- Terveystarkastaja pyytää koulutuksen järjestäjältä tietoja vastuullaan olevan oppilaitoksen opiskelijoista terveystarkastusten järjestämiseksi: nimet, syntymäajat, sekä opiskelijan ryhmä-/luokkatiedon.
- Tiedonsaantioikeuden arviointi: Pyydetyt tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia. Tietojen luovuttaminen perustuu julkisuuslain 16 §:n 3 momenttiin. Tiedot ovat välttämättömiä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten järjestämiseksi. Järjestämisvelvollisuudesta on säädetty laissa.
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon edustajalla on tietosuoja-asetuksen 6(1)c artiklan perusteella oikeus tietojen käsittelyyn lakisääteisen velvoitteen nojalla. Tietojen luovuttamiseen ei pyydetä suostumusta.

2) Tietosuojaperiaatteet

- Tietosuojaperiaatteista on säädetty EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (5 art.)
Näitä periaatteita ovat:
 - i) lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys,
 - ii) käyttötarkoitussidonnaisuus,
 - iii) tietojen minimointi,
 - iv) täsmällisyys,
 - v) säilytyksen rajoittaminen, sekä
 - vi) eheys ja luottamuksellisuus.
- Tietojen luovutuksissa korostuu erityisesti tietojen minimointiperiaate.

Esimerkki arvioinnista

- Terveydenhoitaja pyytää koulutuksen järjestäjältä tietoja vastuullaan olevan oppilaitoksen opiskelijoista terveystarkastusten järjestämiseksi: nimet, syntymäajat, sekä opiskelijan ryhmä-/luokkatiedon.
- Yleisten tietosuojaperiaatteiden arviointi: i) koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on lain mukainen käsittelyperuste (TAS 6(1)c art.) ja tietojen käsittely on kohtuullista suhteessa käsittelyn tarkoitukseen, ii) henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on suunniteltu etukäteen ja niitä kerätään vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, iii) pyydetyt tiedot ovat asianmukaisia, olennaisia ja rajoitettuja tietojen käyttötarkoituksen kannalta, iv) tiedot ovat täsmällisiä, ja niiden v) säilytysajasta, vi) eheydestä ja luottamuksellisuudesta huolehditaan (ml. luovutustavan tietoturva).

3) Tietojenluovutustavat

- Koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tietoja kolmella eri tavalla. Näitä tapoja ovat
 - tekninen rajapinta (tietojenvaihto tapahtuu automaattisesti tietojärjestelmien välillä),
 - katseluyhteys (tietojärjestelmään toteutettu, tietoaineiston katselun mahdollistava rajattu näkymä), sekä
 - muu tapa (kopio, tuloste, antamalla tiedot sähköisessä muodossa, tai suullisesti).
- Teknisestä rajapinnasta ja katseluyhteydestä sekä niiden käytön edellytyksistä on säädetty tarkemmin tiedonhallintalain (906/2019) 22 § ja 23 §:ssä. Tulkinnasta saatavilla [tiedonhallintalautakunnan suositus](#).
- Muusta tavasta ei tarkemmin säädetty, mutta tavan oltava tietoturvallinen ja luovutuksesta tehtävä riittävä dokumentaatio.

Esimerkki arvioinnista

- Terveydenhoitaja pyytää koulutuksen järjestäjältä tietoja vastuullaan olevan oppilaitoksen opiskelijoista terveystarkastusten järjestämiseksi: nimet, syntymäajat, sekä opiskelijan ryhmä-/luokkatiedon.
- Tietojen luovutustavan arviointi: jos tietoja on pyydetty teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden välityksellä luovutettavaksi, koulutuksen järjestäjän on arvioitava, täyttyvätkö tiedonhallintalaissa säädetyt edellytykset näiden luovutustapojen käyttämiseksi ja tehtävä ratkaisu tämän arvion perusteella.
- Tietoja saa ja voi luovuttaa myös muulla tavalla. Jos terveydenhoitaja on esimerkiksi pyytänyt tietoja listana (excel-taulukko tai paperituloste), tiedot voi tällä tavalla luovuttaa. Paikallisesti tulee tarkistaa oman organisaation ohjeistus tietoturvalisistä tavoista tietojen antamiseksi.

3. Tietojen luovutus koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, kuraattorille ja psykologille

Tietojen luovutus lakiin perustuen

- Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa.
- Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa on kuitenkin tunnistettu useampia prosesseja, joihin liittyen esimerkiksi terveydenhoitajalla, kuraattorilla ja psykologilla on suoraan lain nojalla oikeus saada tarvitsemansa julkiset ja salassa pidettävät tiedot ilman suostumusta.
- Huom. perusopetuslain mukaisessa koulunkäynnin ja oppimisen tuessa myös lähtökohtana yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa, mutta kyse ei ole opiskeluhuollosta eikä tuki edellytä oppilaan tai tämän huoltajan suostumusta.

Tietojen luovutus suostumukseen perustuen

- Tilanteessa jossa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilla ei ole oikeutta saada opiskelijan tai hänen huoltajansa tietoja opiskelijarekisteristä suoraan lakiin perustuen, tietojen luovuttamiseen tarvitaan suostumus.
- Suostumuksen on sisällöllisesti vastattava tietosuoja-asetuksen 6(1)a artiklassa tarkoitettua suostumusta. Suostumuksen on oltava yksilöity, tietoinen, aidosti vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisuu. Opiskeluhuoltopalvelut vastaavat suostumuksen pyytämisestä.
- Koulutuksen järjestäjän on dokumentoitava suostumus riittävällä tavalla, jotta se voi myöhemmin osoittaa toimineensa lain mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on pysyttävä osoittamaan, että tiedonsaantioikeuden peruste (ts. suostumus) on ollut olemassa tietojen luovutushetkellä.

Mitä opiskelijan tai hänen huoltajansa tietoja voidaan luovuttaa koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon ilman suostumusta?

- Terveystietojen luovuttaminen saattaa olla tarpeen, kun terveydenhoitajalle saa luovuttaa
 - opiskelijan nimen, syntymäajan sekä luokka- tai ryhmätiedot opiskelijan yksilöintiä ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten järjestämistä varten, sekä
 - opiskelijan huoltajan nimen, yhteystiedot ja tiedonsaantioikeudet, kun koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta on tarve olla yhteydessä opiskelijan huoltajaan eikä tietoa löydy potilastietojärjestelmästä.
- Näiden tietojen luovuttaminen perustuu suoraan lakiin, eikä tietojen luovuttamiseen pyydetä suostumusta. Tiedot voidaan antaa myös esim. listana tai soiton perusteella.

Mihin opiskelijan tai hänen huoltajansa tietojen luovutukseen koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon tarvitaan suostumus?

- Jos koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimija tarvitsee muita tietoja opiskelijan tuen tarpeen selvittelyä ja tukemista varten, toimija määrittelee tapauskohtaisesti tarvitsemansa tiedot. Tarve voi kohdistua koko opiskelijarekisterin tietosisältöön (mukaan lukien poissaolot, tuen tarpeet, jne.).
- Näiden tietojen luovuttaminen edellyttää suostumusta opiskelijalta tai hänen huoltajaltaan opiskelijan itsenäisestä päätöskyvystä riippuen. Suostumus tarvitaan kirjallisena.
- Ks. kaavio [täältä](#).

Mitä opiskelijan tai hänen huoltajansa tietoja voidaan luovuttaa kuraattorille ilman suostumusta?

- Kuraattorille saa luovuttaa
 - opiskelijan nimen ja syntymäajan sekä luokka- tai ryhmätiedon opiskelijan yksilöintiä varten ja sen tarkistamiseksi, onko opiskelijalla oikeus saada kuraattoripalveluita, sekä
 - opiskelijan huoltajan nimen, yhteystiedot ja tiedonsaantioikeudet, kun kuraattorilla on tarve olla yhteydessä opiskelijan huoltajaan eikä tietoa löydy potilastietojärjestelmästä.
- Näiden tietojen luovuttaminen perustuu suoraan lakiin eikä luovuttamiseen pyydetä suostumusta. Tiedot voidaan antaa myös esim. soiton perusteella. Luovutus edellyttää, että opiskelijan asia on tullut kuraattorille hoidettavaksi.

Mitä opiskelijan tai hänen huoltajansa tietoja voidaan luovuttaa kuraattorille ilman suostumusta (jatkuu)?

- Jos kuraattorilla on tarve saada opiskelijaan liittyviä muita tietoja palvelun tarpeen ja kiireellisyyden arviointia tai kuraattoripalveluiden toteuttamista varten, kuraattori määrittelee tapauskohtaisesti tarvitsemansa välttämättömät tiedot.
- Välttämättömien tietojen luovuttaminen perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 20 §:n, eikä tietojen luovuttamiseen pyydetä suostumusta. 1.1.2024 alkaen sovelletaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023), 64 § 1 mom.
- Tarve voi kohdistua koko opiskelijarekisterin tietosisältöön (ml. poissaolot, tuen tarpeet jne.).
- Tietojen luovutus edellyttää asiakkuutta. Ks. kaavio [täältä](#).

Mitä opiskelijan tai hänen huoltajansa tietoja voidaan luovuttaa psykologille ilman suostumusta?

- Psykologille saa luovuttaa
 - opiskelijan nimen ja syntymäajan sekä luokka- tai ryhmätiedot opiskelijan yksilöintiä varten ja sen tarkistamiseksi, onko opiskelijalla oikeus saada psykologipalveluita, sekä
 - opiskelijan huoltajan nimen, yhteystiedot ja tiedonsaantioikeudet, kun psykologilla on tarve olla yhteydessä opiskelijan huoltajaan eikä tietoa löydy potilastietojärjestelmästä.
- Näiden tietojen luovuttaminen perustuu suoraan lakiin eikä tietojen luovutukseen pyydetä suostumusta. Tiedot voidaan antaa myös esim. soiton perusteella. Luovutus edellyttää, että opiskelija on psykologin asiakkaana.

Mihin opiskelijan tai hänen huoltajansa tietojen luovuttamiseen psykologille tarvitaan suostumus?

- Jos psykologi tarvitsee muita tietoja psykologipalveluiden toteuttamista varten, psykologi määrittelee tarvitsemansa tiedot tapauskohtaisesti. Tarve voi kohdistua koko opiskelijarekisterin tietosisältöön (mukaan lukien poissaolot, tuen tarpeet, jne.).
- Näiden tietojen luovuttaminen edellyttää suostumusta opiskelijalta tai hänen huoltajaltaan opiskelijan itsenäisestä päätöskyvystä riippuen. Suostumus tarvitaan kirjallisesti. Luovutus edellyttää, että opiskelija on psykologin asiakkaana.
- Ks. Kaavio [täältä](#).

Miksei koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla tai psykologilla ole kuraattoria vastaavaa oikeutta saada opiskelijaan liittyviä välttämättömiä tietoja opiskeluhuollon palvelun tarpeen ja kiireellisyyden arviointia varten suoraan lakiin perustuen?

- Kuraattorin oikeus saada välttämättömät tiedot opiskeluhuollon palvelun tarpeen ja kiireellisyyden arviointia varten perustuu sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 20 §:n. 1.1.2024 alkaen sovelletaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023), 64 § 1 mom.
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle tai psykologille ei ole säädetty vastaavaa tiedonsaantioikeutta.

Voiko opiskelijan huoltajan/huoltajien nimet, yhteystiedot ja tiedoksisaantioikeudet luovuttaa terveydenhoitajalle, lääkärille, kuraattorille tai psykologille, jos tämä vastaa monialaisen asiantuntijaryhmän koollekutsumisesta?

- Kyllä, jos tietoja ei löydy heidän omista järjestelmistään. Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisella on oikeus saada nämä tiedot mainittua tarkoitusta varten.

Voivatko opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaiset käyttää koulutuksen järjestäjän opiskelijahallintojärjestelmän viestintäominaisuutta, kuten Wilmaa yhteydenpitoon opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa? Entä monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamiseen?

- Koulutuksen järjestäjän ja opiskeluhuoltopalveluiden on omalta osaltaan tarkistettava, että ne pystyvät toteuttamaan valitussa viestintäratkaisussa niille kuuluvat lakisääteiset velvoitteet.
- Opetushallituksella ei ole toimivaltaa ottaa kantaa opiskelijahallintojärjestelmän viestintäpalvelun ominaisuuksien lainmukaisuuteen tai hankintasopimusten sisältöön. Periaatteellista estettä yhteisen viestintäpalvelun käyttöön ei kuitenkaan pitäisi olla, jos laissa säädetyt seikat on voitu paikallisesti huomioida ja hankintasopimus mahdollistaa suunnitellun käytön.
- Yhteisestä käytöstä tulee sopia paikallisesti.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos!

